

Ορισμένα ζητήματα στρατηγικής και τακτικής υπό το φως της Οκτωβριανής Επανάστασης

γράφει ο ΒΑΣΙΛΗΣ ΓΑΤΣΙΟΣ*

Στο άρθρο επιχειρείται η ανίχνευση ζητημάτων τακτικής και στρατηγικής, η ανάδειξη των τομών και αλμάτων στην πορεία προς την Οκτωβριανή Επανάσταση μέσα από τη συνοπτική παρουσίαση των γεγονότων της περιόδου μετά την επανάσταση του 1905 έως και το 1917. Γίνεται τέλος προσπάθεια, με βάση τον καπιταλισμό της εποχής μας, για την εξαγωγή συμπερασμάτων. «Ό,τι επιλέξουμε να υπογραμμίσουμε σε τούτη την περίπλοκη ιστορία, αυτό θα καθορίσει τη ζωή μας» (Χάουσαρντ Ζιν - Howard Zinn).

Εισαγωγή

Ο Τζον Ριντ (John Reed), σε λίγες γραμμές, δίνει παραστατικά και γλαφυρά μια άμεση εικόνα του επαναστατημένου λαού στο *Δέκα μέρες που συγκλόνισαν τον κόσμο*.

«[...] Τις μέρες αυτές [φθινόπωρο 1917] η Πετρούπολη παρουσίαζε ένα θαυμάσιο θέαμα. Σε όλους τους στρατώνες μέρα και νύχτα γίνονταν ατέλειωτες συζητήσεις και συγκεντρώσεις. Στη βραδινή σκοτεινιά, πυκνά πλήθη λαού έπλεαν στους δρόμους, σαν παλιρροϊκά κύματα

πήγαιναν προς τα πάνω και προς τα κάτω κατά μήκος του ποταμού Νέβα [...]».

Στην τσαρική Ρωσία το πραγματικό μεροκάματο είχε πέσει στο 57,4% του 1913 και οι τιμές στα βασικά είδη ήταν 950% πάνω. Τα συνδικάτα μετρούσαν ήδη δύο εκατομμύρια μέλη. Οι απεργίες, μικρογραφίες της μελλούμενης αναμέτρησης, έπαιρναν πανρωσικό και έντονο πολιτικό χαρακτήρα. Το φθινόπωρο του 1917, στο 91% των επαρχιών της Ρωσίας εισέβαλε κύμα διαφόρων μορφών αγροτικών εξεγέρσεων με αποτέλεσμα ο αριθμός των βίαιων απαλλοτριώσεων τσιφλικιών να ανέλθει από 152, που ήταν τον Μάη, σε 958 τον Σεπτέμβρη

της ίδιας χρονιάς. Στην Πετρούπολη είκοσι χιλιάδες ένοπλοι εργάτες πήραν μέρος στην επίθεση στα Χειμερινά Ανάκτορα τη νύχτα της 24ης προς 25η Οκτώβρη. Στη Μόσχα, στις 28 Οκτώβρη, δώδεκα χιλιάδες οπλισμένοι εργάτες επικεφαλής των εκατό χιλιάδων επαναστατημένων εργατών, με επικεφαλής τον εργάτη Μαλένκοφ (Malenkov), πολιορκούν το Κρεμλίνο που πέφτει στις 3 Νοέμβρη. Στα εξακόσια ενενήντα πολεμικά και βοηθητικά πλοία της Βαλτικής η μεγάλη πλειονότητα των εκατό χιλιάδων ναυτών ήταν στο πλευρό της επανάστασης. Η επανάσταση απλωνόταν στην επικράτεια, έπαιρνε σάρκα και οστά. Το ευρύτερο πολιτικό μέτωπο που είχε σχηματιστεί και το κόμμα που μέσω της τακτικής, της στρατηγικής του και της τέχνης σύνδεσής τους ήξερε τι ήθελε.

Η Οκτωβριανή Επανάσταση αποτελεί την πιο συγκλονιστική, μέχρι τώρα, έφοδο της θεωρίας στο πεδίο της πολιτικής πράξης. Τα υπό εξαγωγή συμπεράσματα απ' αυτή την πορεία θα εστιαστούν στη στρατηγική και τακτική, στον πυρήνα δηλαδή της εργατικής πολιτικής. Ας δούμε, λοιπόν, ορισμένα θεμελιώδη, κατά τη γνώμη μας, ζητήματα που αφορούν στην τακτική και στρατηγική.

Για την τακτική και τη στρατηγική

Η στρατηγική μιας εργατικής οργάνωσης αποτελεί το καθοριστικό και το πιο «μόνιμο» στοιχείο στην πολιτική ταυτότητα, στη θεωρητική και πολιτική πρακτική της, ακριβώς γιατί συντίθεται από το σύνολο των στόχων και σκοπών που οριοθετούν το σκοπό της ύπαρξής της. Η στρατηγική μορφοποιεί τους ανώτερους, τους «τελικούς» στόχους της τάξης την οποία εκφράζει, τις κοινωνικές δυνάμεις που έχουν συμφέρον να τους κατακτήσουν. Προσδιορίζει το χαρακτήρα και τις μορφές της επανάστασης.

Η τακτική, η στρατηγική και η τέχνη της σύνδεσής τους αποτελούν τον θεωρητικό και πολιτικό εξοπλισμό της Αριστεράς που βλέπει την κοινωνία και το κίνημα της κομμουνιστικής χειρα-

φέτησης ως το πραγματικό κίνημα που αλλάζει την υπάρχουσα κατάσταση πραγμάτων στην κατεύθυνση της αταξικής κοινωνίας. Η χάραξη, επομένως, στρατηγικής και τακτικής δεν μπορεί να είναι μια καθαρά υποκειμενική πράξη, ένα αυθαίρετο πολιτικό πρόταγμα, αλλά η ανακάλυψη και συμπύκνωση των αναγκών που έχει η ίδια η μισθωτή εργασία στη συγκεκριμένη εποχή, στη συγκεκριμένη ιστορική περίοδο και στη συγκεκριμένη χώρα.

Ο τρόπος που συνδέονται η στρατηγική και η τακτική μεταξύ τους δεν είναι ίδιος μέσα στον ιστορικό χρόνο: Διαφορετικός είναι, κατά τη σημερινή ιστορική περίοδο, άλλος θα είναι σε περίοδο προεπαναστατικών ή επαναστατικών γεγονότων και πολύ περισσότερο επαναστατικών καταστάσεων. Η στρατηγική με την τακτική βρίσκονται σε μια διαλεκτική σχέση ενότητας και αντίθεσης μεταξύ τους και αντίστοιχης αυτοτέλειας. Η σχέση αυτή διατηρείται έως την οριστική υπέρβαση της δεσπόζουσας αντίθεσής τους και την οριστική ενοποίησή τους μόνο στο πλαίσιο της νίκης της κομμουνιστικής, διεθνιστικής κοινωνίας.

Η συγκεκριμένη σύνδεση της επαναστατικής στρατηγικής και της αντίστοιχης τακτικής στο σήμερα επιδιώκει την πραγματική και όχι προπαγανδιστική προσπάθεια ρήξης με τη σημερινή δυναμική της τρομοκρατικής εκστρατείας του κεφαλαίου και των κυβερνήσεών του. Επιδιώκει την απόσπαση ουσιαστικών κατακτήσεων για την υλική βελτίωση των όρων ζωής και αγώνα των εργαζόμενων. Επιδιώκει τον κλονισμό της καπιταλιστικής εκμετάλλευσης, την εξασθένηση του ιμπεριαλιστικού πλέγματος, τη ντε γιούρε και ντε φάκτο κατοχύρωση του δικαιώματος στον συλλογικό εργατικό αγώνα. Στοχεύει στην πολιτική μετατόπιση ευρύτερων μαζών και πολιτικών δυνάμεων στην κατεύθυνση της αντικαπιταλιστικής επανάστασης.

Η αντίθεση ανάμεσα στην επαναστατική στρατηγική και τακτική, στο έδαφος της αστικής κυριαρχίας, καθορίζεται από τους φραγμούς και τα όρια που βάζουν οι θεμελιώδεις νόμοι του καπι-

ταλιστικού συστήματος που τείνουν να καθηλώνουν το κίνημα και την Αριστερά στο σκληρό παρόν. Τυχόν επιβολή στόχων οδηγεί τις μαχόμενες δυνάμεις, να «κουρνιαίνουν» στο κατακτηθέν, να περιορίζονται στη νίκη και, επομένως, να διαχωρίζονται από τον στρατηγικό στόχο. Αυτός ο περιορισμός αποτελεί την υλική βάση της αντίθεσης τακτικής και στρατηγικής, τη βάση του διαχωρισμού τους.

Όπως δείχνει η ιστορία των αγώνων και των εργατικών κατακτήσεων, από την επομένη της επιβολής μιας νίκης οι αστικές δυνάμεις μεθοδεύουν την αναίρεση των κατακτήσεων. Κατά τη διάρκεια αυτής της διαπάλης μπορεί να γίνεται κατανοητή η ανάγκη μονιμότερων και σταθερότερων κατακτήσεων, η ανάγκη μιας γενικότερης κοινωνικής και πολιτικής κατάστασης η οποία όχι μόνο θα προστατεύει τον κόσμο της εργασίας, αλλά θα του αλλάζει θέση και ρόλο. Επομένως, θα οδηγεί στην ανάγκη υπέρβασης των ορίων που ορίζει η αστική πολιτική, θα τείνει προς τη «μεγάλη αναμέτρηση». Αυτή η τάση για συνολική επιβολή της εργατικής πολιτικής, στο βαθμό που θα γίνεται υλική δύναμη, θα συνεπάγεται τη μεγάλη αναμέτρηση, θα την απαιτεί. Αυτή είναι και η βάση δημιουργίας της ενότητας στη διαλεκτική σχέση τακτικής-στρατηγικής.

Το άμεσο πρόγραμμα πάλης της τακτικής πρέπει να έχει συγκεκριμένους πολιτικούς στόχους με πραγματικό αντίκρισμα στους όρους της ζωής των εργατικών και λαϊκών στρωμάτων:

- ▶ Να δίνει συγκεκριμένη απάντηση στο ερώτημα πώς και πότε μπορούν να υλοποιηθούν.
- ▶ Να είναι ευέλικτο, παρ' όλο που οι αντικαπιταλιστικοί στόχοι του άμεσου αγώνα αναπόφευκτα περιέχουν πλευρές που ανάγονται στην επαναστατική προοπτική.
- ▶ Να αποτελεί τη βάση για τα συνθήματα και τους στόχους της άμεσης πολιτικής γραμμής έτσι ώστε να επικοινωνεί –για να το ανυψώνει– με το μέσο επίπεδο συνείδησης των εργαζομένων και να το μετασχηματίζει

μέσω των αγώνων φτάνοντάς το μέχρι τη συνολική αντικαπιταλιστική πάλη.

- ▶ Να διατρέχεται από την εμπειριστατωμένη πεποίθηση πως υπάρχει η δυνατότητα σημαντικών εργατικών κατακτήσεων στο σκληρό σήμερα, αλλά και η δυνατότητα μιας καθοριστικής πολιτικής νίκης που θα κλονίζει τον καπιταλισμό.
- ▶ Να επιδιώκει ταυτόχρονα τη συγκρότηση, έστω και σε εμβρυακό επίπεδο, θεσμών και οργάνων άσκησης της εργατικής πολιτικής τα οποία είναι ταυτόχρονα φύτρα της επιδιωκόμενης εργατικής επαναστατικής εξουσίας.

Για όλους αυτούς τους λόγους, η εργατική πολιτική έχει ως εσωτερικό στοιχείο την πολιτική συγκέντρωσης των μαχόμενων εργατικών και λαϊκών δυνάμεων και των αντίστοιχων οργανώσεων. Υπηρετεί την πολιτική τους ωρίμανση και συνειδητοποίηση μέσα από την ίδια τους την πείρα.

Στην προσπάθεια υλοποίησης της διαλεκτικής σχέσης ενότητας και αντίθεσης και αντίστοιχης αυτοτέλειας ανάμεσα στην επαναστατική στρατηγική και τακτική, η πολιτική της επαναστατικής Αριστεράς παρουσιάζει διπλό πρόβλημα. Πρώτο, πολλές φορές εκείνο που τελικά κυριαρχεί στις γραμμές της είναι μια τεχνητή υπερπήδηση της αντίθεσης τακτικής και στρατηγικής δημιουργώντας την ψευδαίσθηση ότι έτσι αποφεύγεται ο κίνδυνος του ρεφορμισμού. Τότε, το ζήτημα της επανάστασης αντιμετωπίζεται ως «η συνόψιση της συνολικότητας των στόχων της επαναστατικής τακτικής» (Τζιαντζής, 2006). Η αντίληψη αυτή αγνοεί ή υποτιμά τις αναγκαίες ποιοτικές καμπές της ταξικής πάλης και οδηγεί στην ουσία στην αντιμετώπιση της επαναστατικής τακτικής σαν μια συνεχώς εξελισσόμενη πορεία συγχώνευσης με τον στρατηγικό στόχο. Το τελευταίο έχει ως συνέπεια το όποιο πολιτικό μέτωπο να τεντώνεται ως λάστιχο, ποιοτικά το ίδιο, από το σήμερα ως την κατάληψη της εξουσίας. Η αντίληψη αυτή εγκλωβισμένη στη λογική της γραμμικής και συνεχούς ανάπτυξης της ταξικής πάλης θεωρεί, πολλές φο-

ρές ανομολόγητα, πως οι κοινωνικές και πολιτικές δυνάμεις που συμμετέχουν στα ποιοτικά άλματα της ταξικής πάλης από σήμερα μέχρι τον κομμουνισμό θα είναι οι ίδιες. Δεν μπορεί δηλαδή να κάνει διάκριση ανάμεσα στους άμεσους τακτικούς στόχους, στο στρατηγικό στόχο, και στον τρόπο σύνδεσή τους. Περιορίζεται τότε αναγκαστικά σε μια φιλολογική σύνδεση της τακτικής με τη στρατηγική και στην ουσία σε μια ισοπεδωτική συγχώνευσή τους που οδηγεί στη σύγχυση.

Δεύτερο, η άλλη όψη, η δίδυμη αδελφή της παραπάνω αντίληψης, είναι αυτή που μετατοπίζει διαρκώς σε ένα ακαθόριστο μέλλον τον στρατηγικό στόχο της επανάστασης. Αυτή η επί της ουσίας απουσία της στρατηγικής έχει ως αποτέλεσμα την καθήλωση του καθημερινού αγώνα και κυρίως της προοπτικής του εντός των υπαρχόντων κοινωνικών και πολιτικών ορίων. Τελικά, και στις δυο περιπτώσεις την «κληρώνει το λαϊκό κίνημα». Καθώς ο καπιταλισμός αναπτύσσεται με ασυνέχειες και άλματα μέσα στην εκμεταλλευτική του συνέχεια, και το ίδιο το κίνημα εξελίσσεται ανισόμετρα. Επομένως, και η πορεία προς την επανάσταση διαπερνάται από διαλεκτικά ιστορικά άλματα στη συνειδητοποίηση και οργάνωση της ίδιας της εργατικής τάξης και των σύμμαχων λαϊκών στρωμάτων.

Από την ιστορική εμπειρία προκύπτει πως τα άλματα αυτά είναι:

- ▶ Πρώτο, το δύσκολο και αγνώστου διάρκειας πέρασμα από την περίοδο (όπως η σημερινή) της καταθλιπτικής ηγεμονίας της αστικής πολιτικής στην επαναστατική κατάσταση. Η όλη προσπάθεια για το πέρασμα αυτό αποτελεί μια συνταρακτική πορεία με επιθέσεις, ανακωχές, οπισθοχωρήσεις και αντεπιθέσεις για την προώθηση της εργατικής πολιτικής.
- ▶ Δεύτερο, το πέρασμα από την επαναστατική κατάσταση στην επαναστατική κρίση. Το πέρασμα δηλαδή σε μια κατάσταση εύθραυστης ισορροπίας μεταξύ της επίσημης αστικής εξουσίας και της ανεπίσημης εμβρυακής επαναστατικής εξουσίας την οποία

προωθεί ο επαναστατημένος και ένοπλος λαός. Μια κατάσταση «δυσαικτικής εξουσίας» κατά την οποία το ζήτημα της επαναστατικής εξουσίας και κυβέρνησης «τίθεται επί τάπητος».

- ▶ Και τρίτο, την εκδήλωση και την επιβολή της επανάστασης. Το πέρασμα από τη μια κατάσταση στην άλλη μέχρι την εκδήλωση και την επιβολή της επανάστασης δεν θα είναι μια ευθύγραμμη πορεία και καθορίζεται από τους συσχετισμούς δύναμης ανάμεσα στην αστική και την εργατική πολιτική.

Ζητήματα τακτικής και στρατηγικής στην πορεία προς την Οκτωβριανή Επανάσταση

Ας επιχειρήσουμε να εντοπίσουμε τα παραπάνω ιστορικά άλματα στην πορεία προς την Οκτωβριανή Επανάσταση κατά την περίοδο 1905-1917 στη Ρωσία. Η περίοδος της καταθλιπτικής ηγεμονίας της αστικής πολιτικής στη Ρωσία μπορεί να προσδιοριστεί από το τέλος της επανάστασης του 1905-1907 ως τα τέλη του 1914 ή τα μέσα του 1915, οπότε και συντελείται το πέρασμα στην επαναστατική κατάσταση. Η περίοδος αυτή είναι μια δυναμική κατάσταση με πολλές παραλλαγές, αλλά με κοινά στοιχεία τις ήττες, τις επιμέρους νίκες, τις οπισθοχωρήσεις και αντεπιθέσεις για την επιβολή διαφιλονικούμενων εργατικών κατακτήσεων, την τάση για σχηματισμό ανεξάρτητων οργάνων της εργατικής και λαϊκής πάλης, τον ποιοτικό εμπλουτισμό των προγραμματικών στόχων, την απόπειρα συγκρότησης του κοινωνικού και πολιτικού μετώπου της εργατικής πολιτικής.

Οι απεργίες τον Ιούνιο και Ιούλιο του 1905, οι εξεγέρσεις στην ύπαιθρο –κατά τις οποίες οι αγρότες απαλλοτρίωναν εκτάσεις και εργαλεία– και η έκρηξη της επανάστασης είχαν ως αποτέλεσμα την υπογραφή από τον τσάρο του μανιφέστου της 17ης Οκτωβρίου του 1905 το οποίο επέτρεπε ελευθερία συνείδησης, λόγου και δράσης πολιτικών ενώσεων,

τη δημιουργία βουλής, της ένωσης του κρατικού Σοβιέτ και της κρατικής Δούμας της Ρωσικής Αυτοκρατορίας, την αναγνώριση των πολιτικών κομμάτων. Καθώς όμως το κίνημα οπισθοχωρεί, η πρώτη Δούμα διαλύεται από τον τσάρο τον Ιούλιο του 1906.

Με το τσαρικό πραξικόπημα του Ιουνίου του 1907 οι αρχές δεν τηρούσαν τους όρους του μανιφέστου της 17ης Οκτωβρίου του 1905, οι σοσιαλδημοκράτες αντιπρόσωποι συνελήφθησαν. Από τον Απρίλιο του 1906 ως τον Ιούνιο του 1907, σύμφωνα με τον καθηγητή Μαξίμ Κοβαλέφσκι (Maksim Kovalevsky), περισσότεροι από 14.000 άνθρωποι εκτελέστηκαν και 75.000 φυλακίστηκαν («Ρωσική επανάσταση του 1905», χ.χ.). Η μονοκρατορία του τσάρου αποκαταστάθηκε. Το κίνημα υποχωρεί. Σε αυτή την περίοδο όλες οι πτέρυγες της ρωσικής σοσιαλδημοκρατίας συμφωνούσαν ότι τα καθήκοντα της επιδιωκόμενης ρώσικης επανάστασης θα ήταν αστικοδημοκρατικού χαρακτήρα.

Το διαφιλονικούμενο ήταν ποιος θα ήταν ο ηγέτης σε αυτή την επανάσταση. Οι μενσεβίκοι θεωρούσαν ότι, αφού η επανάσταση ήταν αστικοδημοκρατική, ο φυσικός ηγέτης της επανάστασης θα ήταν η φιλελεύθερη-ριζοσπαστική αστική τάξη. Αυτή όφειλε να κατακτήσει την εξουσία, έτσι ώστε να εξαιρεθούν τα φεουδαρχικά υπολείμματα, να αναπτύξει ο καπιταλισμός στη Ρωσία. Σε επομένη ιστορική περίοδο που θα έχουν ωριμάσει οι κοινωνικές συνθήκες θα προχωρούσε η προλεταριακή επανάσταση. Έτσι, έθεταν την εργατική τάξη στην ουρά της αστικής τάξης και παρέπεμπαν στις ρώσικες καλένδες τη σοσιαλιστική επανάσταση. Είχαν δε την άποψη ότι «η σοσιαλδημοκρατία δεν πρέπει να βάλει σαν σκοπό της να καταλάβει ή να μοιραστεί την εξουσία σε μια προσωρινή κυβέρνηση, αλλά πρέπει να παραμείνει το κόμμα της άκρας επαναστατικής αντιπολίτευσης» (Ψυρούκης, 1989: 211).

Οι μπολσεβίκοι, με προεξάρχοντα τον Λένιν (Lenin), απορρίπτουν τη λογική αυτή των μενσεβίκων. Υποστηρίζουν πως η αστική τάξη, με το τέλος της μεγά-

λης κρίσης του 1873-1895, μετατρέπεται από επαναστατική σε συντηρητική-αντιδραστική τάξη, κανένα τμήμα της δεν είναι επαναστατικό. Έχει πια ως κύριο εχθρό της την εργατική τάξη. Γι' αυτό και η αστική τάξη φοβόταν την επανάσταση και συνθηκολογούσε με την τσαρική απολυταρχία. Επομένως, σε αυτή την πραγματικότητα, υποστηρίζουν, το προλεταριάτο οφείλει να ηγείται της δημοκρατικής επανάστασης παίρνοντας μαζί του τη μάζα της αγροτιάς, τους μικροαστούς της πόλης και του χωριού και τα ημιπρολεταριακά στοιχεία.

Αυτό το κοινωνικοπολιτικό ρεύμα είναι που θα επιδιώξει να τσακίσει με τη βία την αντίσταση της απολυταρχίας. Εκεί το προλεταριάτο οφείλει να εξουδετερώσει την αστάθεια της αστικής τάξης και να επιβάλει την «επαναστατική δημοκρατική δικτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς», ολοκληρώνοντας τα αστικοδημοκρατικά καθήκοντα της δημοκρατικής επανάστασης. Στη συνέχεια, το προλεταριάτο, μετεξέλισσοντας το κοινωνικοπολιτικό ρεύμα, παίρνοντας μαζί του όχι όλη την αγροτιά, αλλά μόνο τα ημιπρολεταρικά στοιχεία, θα επιδιώξει να συντρίψει με τη βία την αντίσταση της αστικής τάξης, να εξουδετερώσει την αστάθεια της αγροτιάς και των μικροαστών, να πραγματοποιήσει τη σοσιαλιστική επανάσταση.

Ο νικηφόρος τερματισμός της δημοκρατικής επανάστασης θα ήταν και η αρχή της σοσιαλιστικής επανάστασης. Είμαστε υπέρ της διαρκούς επανάστασης, δε θα σταματήσουμε στη μέση του δρόμου, τόνιζαν. Η «επαναστατική δημοκρατική δικτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς» ή κι αλλιώς η «λαοκρατική δημοκρατία», που θα προέκυπτε από μια τέτοια ανατροπή του τσαρισμού και νίκη της δημοκρατικής επανάστασης, θα ήταν μια νέα εξουσία, ένας νέος τρόπος κρατικής συγκρότησης, δηλαδή ένα νέο καθεστώς. Τα βασικά χαρακτηριστικά του συντάγματος της «λαοκρατικής δημοκρατίας» θα ήταν:

«Κανένας τσάρος, καμιά άνω βουλή, μια μόνη δημοκρατική βουλή (καθολικές

άμεσες και ίσες εκλογές με μυστική ψηφοφορία). Καμιά αυτοτελής εξουσία ούτε στην αστυνομία, ούτε στους υπαλλήλους, πλήρης υποταγή τους στο λαό. Κανένα προνόμιο ούτε στους κεφαλαιοκράτες, ούτε στους τσιφλικάδες. Όλη η εξουσία, η ενιαία, πλήρης και αδιαίρετη εξουσία σ' όλο το λαό. Για να μάθει ο ελεύθερος και φωτισμένος λαός να διαχειρίζεται ο ίδιος όλα τα ζητήματά του και, το κυριότερο, για να μπορεί η εργατική τάξη να παλεύει ελεύθερα για το σοσιαλισμό, για ένα καθεστώς όπου δεν θα υπάρχουν πλούσιοι και φτωχοί, όπου όλη η γη, όλες οι φάμπρικες και τα εργοστάσια θα ανήκουν σ' όλους τους εργάτες».

(Λένιν, 1986α: 334-336)

Επομένως, στο καθεστώς της λαοκρατικής δημοκρατίας η πάλη, εκτός των άλλων, για την επερχόμενη σοσιαλιστική επανάσταση θα ήταν συνταγματικά κατοχυρωμένη, θα είχε το προνόμιο της νομιμότητας. Επίσης συνταγματικά κατοχυρωμένες θα ήταν και όλες οι άμεσες οικονομικές και πολιτικές διεκδικήσεις του προγράμματος-μίνιμου των μπολσεβίκων (καθιέρωση με νόμο του οχτώρου, εργατική επιθεώρηση στα εργοστάσια, δωρεάν γενική εκπαίδευση, κατάργηση έμμεσων φόρων και επιβολή προοδευτικής φορολογίας του εισοδήματος, εξάλειψη των φεουδαρχικών υπολειμμάτων κ.ά.). Υπογράμμιζαν ότι «η επαναστατική δημοκρατική δικτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς» θα είναι ένα «παροδικό, μόνο προσωρινό καθήκον των σοσιαλιστών», δηλαδή μια προσωρινή, παροδική εξουσία της οποίας η χρονική διάρκεια θα ήταν «λίγοι μήνες» (Λένιν, 1986β: 32).

Πολιτικό όργανο της «λαοκρατικής δημοκρατίας» θα ήταν η προσωρινή επαναστατική κυβέρνηση που θα προέκυπτε από νικηφόρα ένοπλη λαϊκή εξέγερση. Θεωρούσαν επίσης ότι σε αυτή την κυβέρνηση θα είναι «αναπόφευκτη η συμμετοχή ή ακόμα και η υπεροχή των πιο ανόμοιων εκπροσώπων της επαναστατικής δημοκρατίας. Θα ήταν εξαιρετικά επικίνδυνο να τρέφει κανείς οποιοσδήποτε αυταπάτες σχετικά μ'

αυτό το πράγμα» (Λένιν, 1986γ: 19). Συμπλήρωναν δε πως η συμμετοχή των εκπροσώπων της σοσιαλδημοκρατίας στην προσωρινή επαναστατική κυβέρνηση ήταν δυνατή κάτω από τις εξής προϋποθέσεις: την αμείλικτη καταπολέμηση κάθε αντεπαναστατικής απόπειρας, την υπεράσπιση των ιδιαίτερων συμφερόντων της εργατικής τάξης, τον αυστηρό έλεγχο του κόμματος πάνω στους πληρεξουσίους του, την ακλόνητη περφόρηση της ανεξαρτησίας της σοσιαλιστικής επανάστασης. Τόνιζαν ότι ανεξάρτητα από το αν θα είναι ή όχι δυνατή η συμμετοχή τους στην προσωρινή επαναστατική κυβέρνηση έπρεπε να προπαγανδίζουν στα πιο πλατιά στρώματα του προλεταριάτου την ιδέα της συνεχούς πίεσης πάνω στην κυβέρνηση από το εξοπλισμένο και καθοδηγούμενο από τη σοσιαλδημοκρατία προλεταριάτο με σκοπό την περιφρούρηση, τη στερέωση και την επέκταση των κατακτήσεων της επανάστασης (Λένιν, 1987α: 11).

Η δημοκρατική δικτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς μπορούσε να έχει ενιαία θέληση όσον αφορούσε το τσάκισμα της απολυταρχίας, αλλά όχι όσον αφορούσε το σοσιαλισμό, υπογράμμιζε ο Λένιν. Η αγνόσή της, τόνιζε, είναι αντιδραστική άποψη, αφού μέσω αυτής θα άνοιγε ο δρόμος προς το σοσιαλισμό. Στους δε ισχυρισμούς ότι δεν μπορεί να υπάρξει ενότητα θέλησης μεταξύ εργατών και αγροτών γιατί οι στόχοι τους είναι διαφορετικοί απαντούσε ότι η έλλειψη ενότητας στην πάλη για το σοσιαλισμό δεν αποκλείει την ενότητα θέλησης στον αγώνα για τη δημοκρατία.

«Το ρώσικο προλεταριάτο συν το προλεταριάτο της Ευρώπης οργανώνουν την επανάσταση. Μέσα σε τέτοιες συνθήκες το ρώσικο προλεταριάτο μπορεί να κερδίσει τη δεύτερη νίκη. Η δεύτερη νίκη θα είναι η σοσιαλιστική επανάσταση στην Ευρώπη. Οι Ευρωπαίοι εργάτες θα μας δείξουν “πώς γίνεται αυτό” και τότε μαζί με αυτούς θα κάνουμε τη σοσιαλιστική επανάσταση».

(Λένιν, 1987β: 157)

Επομένως, για τους μπολσεβίκους η λαοκρατική δημοκρατία ήταν η επαναστατική τακτική, που θα οδηγούσε –διά της «λαοκρατικής δημοκρατίας»– στον στρατηγικό στόχο, τη σοσιαλιστική επανάσταση. Η περίοδος 1908-1914 δεν ήταν μόνο περίοδος ύφεσης του εργατικού επαναστατικού κινήματος. Ήταν και περίοδος έξαρσης της (αδιέξοδης) τρομοκρατίας. Παράλληλα, ήταν περίοδος ανάπτυξης της μαρξιστικής θεωρίας στις νέες συνθήκες που δημιουργούσε η εξέλιξη του καπιταλισμού. Από το 1908 ως το 1914 δημοσιεύονται επεξεργασίες που συντελούν σε μια τομή στην εργατική πολιτική. Το 1908 ο Λένιν δημοσιεύει τα άρθρα «Τα διδάγματα της κομμούνας» και το «Σχετικά με τη στάση του εργατικού κόμματος απέναντι στη θρησκεία» το 1909. Το 1912-13 η εργατική αντίληψη του εθνικού ζητήματος εμπλουτίζεται από τον Πάνεκοκ (Pannekoek), το άρθρο του Λένιν «Ο Βαλκανικός Πόλεμος και ο σοβινισμός των αστών» και το βιβλίο του Στάλιν (Stalin) *Ο μαρξισμός και το εθνικό ζήτημα*.

Το 1914 ο Λένιν δημοσιεύει το *Ο ιμπεριαλισμός, νεότερο στάδιο του καπιταλισμού*, το οποίο αργότερα δημοσιεύεται ως *Ο ιμπεριαλισμός, ανώτατο στάδιο του καπιταλισμού*. Σε αυτό περιγράφονται και αποδεικνύονται οι ουσιώδεις αλλαγές στα βασικά χαρακτηριστικά του

καπιταλισμού. Διατυπώνεται η θέση πως οι πόλεμοι, αλλά και οι επαναστάσεις, γίνονται αναπόφευκτα στοιχεία του καπιταλισμού. Η ανισόμετρη οικονομική ανάπτυξη κάνει αδύνατο το ταυτόχρονο ξέσπασμα της επανάστασης σε όλες τις χώρες του πλανήτη. Η προλεταριακή επανάσταση θα είναι αλυσιδωτή από χώρα σε χώρα. Σημαντική προσφορά στη μελέτη του ιμπεριαλισμού είχαν και άλλοι επαναστάτες της εποχής (Χίλφερντιγκ [Hilferding], Μαρκχέλφσκι [Markhelvski], Λούξεμπουργκ [Luxemburg], Λαφάργκ [Lafargue], Μπέμπελ [Bebel], Λίμπκνεχτ [Liebknecht], Μέρικκ [Mehring] κ.ά.).

Στο ίδιο διάστημα στις χώρες της αναπτυσσόμενης καπιταλιστικής Ευρώπης η είσοδος του τείλορισμού στην παραγωγή αυξάνει την εντατικοποίηση της εργασίας με αρνητικά αποτελέσματα για την εργατική τάξη. Η αυτοματοποίηση της παραγωγής πετά όλο και περισσότερους εργάτες σαν σκουπίδια από την παραγωγή, ενώ τα ωράρια εργασίας παραμένουν εξαντλητικά. Οι εβδομαδιαίες ώρες εργασίας είναι 54 στις ΗΠΑ και 60 στην Ευρώπη. Οι πραγματικοί μισθοί των βιομηχανικών εργατών σε παγκόσμια κλίμακα το 1914 ήταν κατά 1% μικρότεροι από ό,τι στα 1903-1908 (Ψυρούκης, 1989: 248-249). Στο εργατικό κίνημα σε Γαλλία, Γερμανία, Αγγλία και ΗΠΑ εμφα-

νίζεται μια κινητικότητα, μια «αναταραχή» (Beaud, 2008: 200-299).

Πάνω απ' όλα όμως, το 1914 ξεσπά πόλεμος. Το ξέσπασμα του πρώτου παγκόσμιου ιμπεριαλιστικού πολέμου αποτελεί σημείο καμπής της ιστορίας. Η κατάσταση αλλάζει δραματικά. Οι ιμπεριαλιστές ρίχνουν στην αλληλοσφαγή όχι μόνο τους λαούς των χωρών τους, αλλά και τους λαούς των αποικιών τους. Η Γερμανία και Αγγλία επιστρατεύουν 1,4 εκατ. και 4,5 εκατ., αντίστοιχα, νέους των αποικιών τους. Το ίδιο κάνει η Ρωσία και όλες οι αποικιοκρατικές χώρες (Ψυρούκης, 1989: 284). Η όλη κατάσταση οδηγεί τις περισσότερες προηγμένες χώρες και τις περισσότερες Μεγάλες Δυνάμεις της Ευρώπης στο να περάσουν λίγους μήνες από την κήρυξη του πολέμου σε *επαναστατική κατάσταση*. Σε μια κατάσταση στην οποία οι μάζες δεν θέλουν να κυβερνώνται όπως πριν και, όπως συνήθως, και οι κυβερνώντες δεν μπορούν να κυβερνούν όπως πριν. Υπάρχει μεγαλύτερη από τη συνηθισμένη επιδείνωση της ανέχειας των καταπιεσμένων τάξεων και σημαντικό ανέβασμα, για τους παραπάνω λόγους, της δραστηριότητας των μαζών που οδηγούνται σε αυτοτελή ιστορική δράση. Χωρίς αυτές τις αντικειμενικές αλλαγές η επανάσταση δεν μπορεί κατά κανόνα να γίνει. Αλλά και η ύπαρξη της επαναστατικής κατάστασης δεν οδηγεί κατ' ανάγκη στην εκδήλωση και την επιβολή της επανάστασης (Λένιν, 1988: 220-224).

Οι μπολσεβίκοι και μενσεβίκοι αρνούνται να ψηφίσουν στη Δούμα της Πετρούπολης τις πολεμικές πιστώσεις σε αντίθεση με τα κυριότερα σοσιαλιστικά κόμματα της Ευρώπης που ψηφίζουν τις πολεμικές πιστώσεις των χωρών τους. Το γεγονός αυτό θέτει επί τάπητος το ζήτημα της οριστικής ρήξης των επαναστατών με τα σοσιαλιστικά κόμματα. Το 1916 η κατάσταση στη Ρωσία γίνεται όλο και πιο έκρυθμη. Η αναταραχή απλώνεται ακόμα και μέσα στο στρατό. Η τσαρική κυβέρνηση για να προλάβει επαναστατικά γεγονότα επιζητά τρόπους να υπογράψει χωριστή ειρήνη με

τη Γερμανία. Σε αυτή τη δυναμική των εξελίξεων η ρώσικη αστική τάξη ήθελε τη συνέχιση του πολέμου τόσο από την άποψη της εξυπηρέτησης των υλικών συμφερόντων της (δανεισμός ρωσικού κράτους και τεράστιες επενδύσεις σε συνεργασία με το αγγλικό και γερμανικό χρηματιστικό κεφάλαιο) όσο και από πολιτική άποψη. Έλπιζε ότι η συνέχιση του πολέμου θα οδηγούσε στην πτώση του τσάρου και ότι η παραχώρηση μερικών δημοκρατικών και πολιτικών δικαιωμάτων θα οδηγούσε στην εκτόνωση του επαναστατικού αναβρασμού των μαζών. Η εξέλιξη όμως του πολέμου από το 1916 παίρνει άσχημη τροπή για τη Ρωσία. Η Γερμανία παίρνει την Πολωνία, τη Λεττονία και μέρος της Λιθουανίας. Η κατάσταση των μαζών παρουσιάζει ραγδαία χειροτέρευση. Πέφτει πείνα ακόμα και στο στρατό που οδηγείται σε λεηλασία της υπαίθρου για την κάλυψη των αναγκών του σε τρόφιμα (Ψυρούκης, 1989: 285).

Στο ίδιο διάστημα οι τότε επιφανείς επαναστάτες εξελίσσουν περαιτέρω και τη θεωρία, αλλά και τα μέσα άσκησης πολιτικής (κόμμα, μέτωπο). Ανάμεσα στο 1914 και στο 1917 δημοσιεύονται τα έργα του Λένιν *Το δικαίωμα των εθνών στην αυτοδιάθεσή τους*, «Το σύνθημα για τις Ενωμένες Πολιτείες της Ευρώπης», το *Κράτος και επανάσταση*, και το *Η Θέσις της 4ης του Απρίλη* καθώς και το *Η Πολιτική οικονομία του εμποδισμού* του Μπουχάριν (Bukharin). Παράλληλα, κύριο μέλημα των μπολσεβίκων γίνεται η δημιουργία μιας καινούργιας επαναστατικής Διεθνούς.

Η όλη κατάσταση και η δυναμική της, σε συνδυασμό με τη δράση της μερικής, ειδικής στρατηγικής πρωτοπορίας, του κόμματος των μπολσεβίκων, αλλά και της γενικής πρωτοπορίας (Τζιαντζής, 2014: 59-64) των πολυάριθμων βουλήσεων και πράξεων που στρέφονται ενάντια στη τσαρική απολυταρχία, οδηγεί τη Ρωσία στο πέρασμα από την επαναστατική κατάσταση στην επαναστατική κρίση, το δεύτερο ποιοτικό άλμα προς την επανάσταση. Η κατάσταση αυτή αφορά σε μια σχετικά σύντομη περίοδο με δυο

φάσεις. Η πρώτη φάση περιλαμβάνει το διάστημα από το τέλος του 1916, τότε που ο λαός ξεσπκώνεται και επιβάλλει μια ασταθή «δυσδικτική εξουσία» με την επανάσταση του Φλεβάρη, ως τις αρχές Ιουλίου 1917. Η δεύτερη φάση περιλαμβάνει την περίοδο της αντεπαναστατικής αστικής τρομοκρατίας, αλλά και της προετοιμασίας της ένοπλης εξέγερσης, συγκεκριμένα από τις αρχές Ιουλίου ως την έκρηξη της Οκτωβριανής Επανάστασης.

Τον Φλεβάρη του 1917 η συνένωση του λαού με τμήματα του στρατού (και με αυτό τον τρόπο εξοπλίζεται ο λαός) με σύνθημα «κάτω ο πόλεμος, κάτω η τσαρική κυβέρνηση, ψωμί και ειρήνη» οδήγησε στην πτώση-παραίτηση της τσαρικής κυβέρνησης και στην αναβίωση του σοβιέτ της Πετρούπολης. Η αναβίωση του σοβιέτ της Πετρούπολης ήταν αποτέλεσμα της επίδρασης της ιστορικής μνήμης του 1905 και των αναγκών των αγωνιζόμενων, δημιουργημένης της αυθόρμητης πρωτοβουλίας των εργατών. Σχηματίζονται ένοπλα σοβιέτ εργατών, αγροτών, στρατιωτών. Στα τέλη Φεβρουαρίου το σοβιέτ της Πετρούπολης, που υποστηρίζεται από τα σοβιέτ που απλώνονται σε όλη σχεδόν τη χώρα, είναι ουσιαστικά το μόνο όργανο που έχει τεράστιο κύρος στις λαϊκές μάζες. Η Εκτελεστική Επιτροπή των Σοβιέτ της Πετρούπολης στηρίζει την επιτροπή της αστικής Δούμας και της δίνει τη δυνατότητα να συγκροτήσει κυβέρνηση με πρωθυπουργό τον πρίγκιπα Λβοφ (Λνον), θέτοντας ως όρους: τη γενική πολιτική αμνηστία, την κατάργηση των εθνικών διακρίσεων, το απαραβίαστο των πολιτικών δικαιωμάτων, τη συγκρότηση λαϊκής πολιτοφυλακής. Λέξη δεν υπήρχε για «ειρήνη» και «ψωμί», για τα οποία είχε ξεγεραθεί ο λαός. Η νέα κυβέρνηση ήταν μια αστική κυβέρνηση στην οποία συνενώθηκαν καπιταλιστές και σοιφλικάδες και ήταν υπέρ της συνέχισης της συμμετοχής της Ρωσίας στον ιμπεριαλιστικό πόλεμο. Οι μενσεβίκοι και οι εσέροι που είχαν την πλειοψηφία στην Εκτελεστική Επιτροπή των Σοβιέτ της Πετρούπολης στήριξαν τη νέα κυβέρνηση γιατί δεν ήταν ώριμες οι συν-

θήκες για προλεταριακή επανάσταση και γιατί δεν υπήρχε κανένα πολιτικό κόμμα ικανό να αναλάβει την εξουσία. Ενώ οι μπολσεβίκοι που ήταν μειοψηφία στήριζαν αρχικά την κυβέρνηση, επειδή «δεν είναι αντεπαναστατική, αφού διεξάγει αγώνα κατά του παλιού καθεστώτος». Έτσι, η Εκτελεστική Επιτροπή των Σοβιέτ της Πετρούπολης παρέδιδε ουσιαστικά την εξουσία των σοβιέτ στην αστική τάξη (Ψυρούκης, 1989: 284-289-Καρρ 1978: 103-104).

Ο Λένιν, που τότε ήταν στην Ελβετία, με τηλεγράφημα υποδεικνύει αλλαγή στην τακτική των μπολσεβίκων: «Η τακτική μας: πλήρης δυσπιστία, καμιά υποστήριξη στη νέα κυβέρνηση, ιδιαίτερα υποπευόμαστε τον Κερένσκι (Kerensky), εξοπλισμός προλεταριάτου ως μοναδική εγγύηση, άμεσες εκλογές Δούμας στην Πετρούπολη, καμιά προσέγγιση με άλλα κόμματα. Τηλεγραφήστε το στην Πετρούπολη» (Λένιν, 1986δ: 7). Ο ηγέτης των μπολσεβίκων αντιλαμβάνεται ότι η απρόβλεπτη ταξική πάλη έχει δημιουργήσει μια νέα κατάσταση: το καθεστώς «της επαναστατικής δημοκρατικής δικτατορίας του προλεταριάτου και της αγροτιάς είναι και δεν είναι» ταυτόχρονα γεγονός. Είναι γεγονός με τη μορφή των Σοβιέτ των Εργατών και Στρατιωτών Βουλευτών, που έχουν ουσιαστικά την εξουσία στα χέρια τους και είναι μια «εξουσία ίδιου τύπου με την Κομμούνα του Παρισιού» (Λένιν, 1986ε: 146), αλλά ταυτόχρονα δεν είναι, γιατί τα σοβιέτ παρέδιναν θεληματικά την εξουσία στην αστική τάξη μέσω της στήριξης στην κυβέρνηση Λβοφ. Η τελευταία όμως «δεν μπορεί να ασκήσει πάνω στα σοβιέτ βία γιατί δεν υπάρχει ούτε αστυνομία, ούτε χωρισμένος από το λαό στρατός, ούτε πανίσχυρη υπαλληλία που να στέκεται πάνω από το λαό» (Λένιν, 1986στ: 135).

Παρουσιάζεται μια πρωτόγνωρη και πολύ ασταθής κατάσταση «δυσδικτικής εξουσίας». Συνυπάρχουν μια «εμβρυακή», αλλά άτυπη κυβέρνηση των κάτω, μια «κυβέρνηση» των Σοβιέτ των Εργατών και Στρατιωτών Βουλευτών και η θεσμοθετημένη-επίσημη κυβέρνηση της αστικής τάξης.

«Η ιδιομορφία της σημερινής στιγμής στη Ρωσία βρίσκεται στο πέρασμα από το πρώτο στάδιο της επανάστασης, που έδωσε την εξουσία στην αστική τάξη εξαιτίας της ανεπαρκούς συνειδητότητας και οργάνωσης του προλεταριάτου, στο δεύτερο στάδιο της, που πρέπει να δώσει την εξουσία στα χέρια του προλεταριάτου και των φτωχών στρωμάτων της αγροτιάς».

(Λένιν, 1986ζ :114)

Η κατάσταση άλλαξε. Με τις *θέσεις του Απρίλη* ο Λένιν αλλάζει και την τακτική.

Η «επαναστατική δημοκρατική δικτατορία του προλεταριάτου και της αγροτιάς» μετατρέπεται σε «επαναστατική δημοκρατική δικτατορία του προλεταριάτου και της φτωχής αγροτιάς». *Επομένως, οι κοινωνικές δυνάμεις του μετώπου αλλάζουν, το μέτωπο μετεξελίσσεται. Ταυτόχρονα, αλλάζει και το πολιτικό πρόγραμμα του μετώπου:* να σταματήσει ο πόλεμος, να σταματήσει αμέσως κάθε υποστήριξη στην κυβέρνηση Λβοφ και να περάσει όλη η εξουσία στα σοβιέτ, δήμευση όλης της γης των τσιφλικάδων, εθνικοποίηση και διαχείρισή της από τα σοβιέτ εργατών γης και αγροτών, δημιουργία ιδιαίτερων σοβιέτ βουλευτών από φτωχούς αγρότες, άμεση συγχώνευση όλων των τραπεζών σε μια πανεθνική τράπεζα υπό τον έλεγχο του σοβιέτ, όχι «εισαγωγή» του σοσιαλισμού σαν άμεσο καθήκον, αλλά επιβολή άμεσα του ελέγχου της κοινωνικής παραγωγής και της διανομής των προϊόντων από μέρους των σοβιέτ των εργατών βουλευτών, κατάργηση του στρατού και της αστυνομίας και γενικό εξοπλισμό του λαού, κατάργηση της υπαλληλίας, υπάλληλοι αιρετοί και ανακλητοί σε κάθε στιγμή με μέση αμοιβή ενός καλού εργάτη (Λένιν, 1986ζ: 114-118).

Η αντιπολίτευση στον Λένιν υποστήριζε ότι η επανάσταση είναι αστική, γι' αυτό δεν πρέπει να μιλάμε για σοσιαλισμό. Ο Κάμενεφ (Καμενεβ) κατηγορούσε τον Λένιν ότι επιδιώκει την άμεση μετεξέλιξη της αστικοδημοκρατικής επανάστασης σε σοσιαλιστική. «Εγώ όχι μόνο δεν “υπολογίζω στην άμεση με-

τεξέλιξη” της επανάστασής μας σε σοσιαλιστική», απαντούσε ο Λένιν, «αλλά και εφιστώ άμεσα την προσοχή ενάντια σ' αυτό» (Λένιν, 1986στ: 142). Το κύριο ζήτημα της στιγμής ήταν τα κατεπείγοντα προβλήματα που έθετε η αντικειμενική πραγματικότητα: «Η πείνα, η εξάρθρωση της οικονομίας, η απειλή της χρεοκοπίας, οι φρίκες του πόλεμου, οι φοβερές πληγές που προξενεί ο πόλεμος στην ανθρωπότητα» (Λένιν, 1986στ: 143). Για να αντιμετωπιστούν οριστικά αυτά τα προβλήματα έπρεπε να περάσει η εξουσία στα χέρια των σοβιέτ των εργατών και των στρατιωτών βουλευτών.

Η αστική κυβέρνηση δεν μπορούσε όμως να ανατραπεί άμεσα, γιατί στην πλειοψηφία των εργατών και αγροτών επικρατούσε η λογική της ταξικής συνεργασίας. Επομένως, το σύνθημα «όλη η εξουσία στα σοβιέτ» είχε το χαρακτήρα της ζύμωσης. Μόνο στο Α' Πανρωσικό Συνέδριο των Σοβιέτ για πρώτη φορά δηλώνεται από τον Λένιν ότι οι μπολσεβίκοι έχουν την πρόθεση να αναλάβουν την εξουσία και ότι τυχόν στήριξη της Προσωρινής Κυβέρνησης θα σήμαινε το θάνατο των σοβιέτ, τα οποία ήταν ένας αντιπροσωπευτικός θεσμός «πρωτάκουστος και πρωτοφανέρωτος στον κόσμο από άποψη δύναμης» (Ψυρούκης, 1989: 303).

Η συμμετοχή όμως της Ρωσίας στον πόλεμο που στοίχιζε 45 εκατομμύρια ρούβλια την ημέρα, ο καλπασμός του πληθωρισμού, η διαρκής επιδείνωση της ζωής της εργατικής τάξης και της φτωχής αγροτιάς δημιουργούσαν εκρηκτική κατάσταση, γενίκευαν τον επαναστατικό αναβρασμό. Γι' αυτό και κατά τη διάρκεια του Α' Πανρωσικού Συνεδρίου των Σοβιέτ στις 18 Ιουνίου 1917, ξεσπά νέα πολιτική κρίση. Πάνω από πεντάκοσιες χιλιάδες διαδηλωτές που ξεχύθηκαν στους δρόμους, αγνώνοντας την απόφαση της εκτελεστικής επιτροπής των σοβιέτ της Πετρούπολης που είχε ζητήσει να εκφράσουν την εμπιστοσύνη τους στην Προσωρινή Κυβέρνηση, διαδήλωναν με συνθήματα «όλη η εξουσία στα σοβιέτ», «ειρήνη, ψωμί, ελευθερία». Στις αρχές Ιουλίου οι διαδηλώσεις

επαναλαμβάνονται με μεγαλύτερη μαζικότητα, εκδηλώνεται λαϊκή εξέγερση. Η αστική τάξη απαντά με καταστολή των εξεγερμένων μαζών. Κλείνει την *Πράβντα* και εκδίδει εντάλματα σύλληψης κατά ηγετών των μπολσεβίκων. Συλλαμβάνεται ο Κάμενεφ, ο Τρότσκι (Trotsky), ο Λουνατσάρσκι (Lunacharsky) και η Κολοντάι (Kollontai), ενώ οι Λένιν και Ζινόβιεφ (Zinoviev) διαφεύγουν στη Φινλανδία (Ψυρούκης, 1989: 304-305· Καρρ, 1978: 129-130).

Η ηγεσία των μενσεβίκων και των εσέρων προδίδουν την υπόθεση της επανάστασης συναινώντας στο χτύπημα του λαϊκού κινήματος. Τα σοβιέτ, που είναι επαναστατικός θεσμός, δεν ακολουθούν την επαναστατικοποίηση των μαζών και κάτω από την ιδεολογική και πολιτική ηγεμονία μενσεβίκων και εσέρων μετατρέπονται σε «φύλλο συκής της αντεπανάστασης». Από τις 5-9 Ιουλίου και μετά δεν υπάρχει η ασταθής δυαδική εξουσία με την ως τότε μορφή. Η εξουσία στο αποφασιστικό μέρος της πέρασε στα χέρια της αντεπανάστασης. Από δω και πέρα δεν μπορεί να υπάρξει ειρηνική εξέλιξη της επανάστασης (Λένιν, 1986ν: 2).

Η κατάσταση έχει αλλάξει. Οι μπολσεβίκοι αλλάζουν πολιτική γραμμή. Αποφασίζουν στο 6ο συνέδριό τους (τέλος Ιουλίου-αρχές Αύγουστου του 1917) να αποσύρουν το σύνθημα «όλη η εξουσία στα σοβιέτ» και να αρχίσουν την εντατική προετοιμασία για ένοπλη

εξέγερση, όταν οι συνθήκες θα έχουν βαθύνει ακόμα περισσότερο την πολιτική κρίση και οι μάζες θα είναι έτοιμες να ριχτούν στον επαναστατικό αγώνα ενάντια στην Προσωρινή Κυβέρνηση. Στις αρχές Σεπτεμβρίου πραγματοποιείται νέα απότομη στροφή στην ταξική πάλη: το επαναστατικό ρεύμα ενισχύεται, οι μπολσεβίκοι παίρνουν την πλειοψηφία στα σοβιέτ της Μόσχας και της Πετρούπολης. Σε αυτή τη νέα στροφή στην ταξική πάλη οι μπολσεβίκοι επαναφέρουν το σύνθημα «όλη η εξουσία στα σοβιέτ» ως σύνθημα άμεσης υλοποίησης.

Στο πλαίσιο αυτό διαβλέπουν τη δυνατότητα για ειρηνικό πέρασμα της εξουσίας στο επαναστατικό στρατόπεδο. Γι' αυτό προτείνουν έναν συμβιβασμό στους μενσεβίκους και εσέρους: να διωχθούν οι καντέτοι από τα σοβιέτ, να παρθεί η εξουσία απ' αυτά και να σχηματιστεί κυβέρνηση εσέρων και μενσεβίκων υπόλογη απέναντι στα σοβιέτ. Η πρότασή τους απορρίπτεται (Καρρ, 1978: 131· Ψυρούκης, 1989: 316). Από τα μέσα Σεπτεμβρίου πλέον, το σύνθημα «όλη η εξουσία στα σοβιέτ» μετατρέπεται σε σύνθημα που «ισοδυναμεί με κάλεσμα σε εξέγερση» (Λένιν, 1986θ: 388). Το αποτυχημένο πραξικόπημα του Κορνίλοφ (Kornilov) στα τέλη Αυγούστου και η περίπλοκη κατάσταση, που είχε δημιουργηθεί στα μέσα Σεπτεμβρίου-αρχές Οκτωβρίου, οδηγούν αναγκαστικά τους μπολσεβίκοι σε μια κρίσιμη απόφαση: ή θα έπαιρναν άμεσα την εξουσία, ή η

αντεπανάσταση θα έπνιγε στο αίμα τους εξεγερμένους εργάτες και αγρότες.

«Η υπόθεση πρέπει να κριθεί το δίχως άλλο σήμερα το βράδυ ή τη νύχτα. Η ιστορία δε θα συγχωρήσει την καθυστέρηση στους επαναστάτες που θα μπορούσαν να νικήσουν σήμερα (και σίγουρα θα νικήσουν σήμερα), αλλά που θα κινδύνευαν να χάσουν πολλά αύριο, θα κινδύνευαν να τα χάσουν όλα. Παίρνουμε ότι ενάντια στα σοβιέτ, αλλά για τα σοβιέτ [...]. Θα ήταν καταστροφή να περιμένουμε την επισφαλή ψηφοφορία της 25ης του Οκτώβρη» [σ.σ. εννοούσε την ψηφοφορία κατά το Β' Πανρωσικό Συνέδριο των Σοβιέτ που ξεκινούσε το βράδυ της 25ης Οκτώβρη].

(Λένιν, 1986: 436)

Η εξουσία την 25η Οκτώβρη του 1917 αλλάζει χέρια

Η εκδήλωση και η επιβολή της επανάστασης οδηγεί τη ρωσική κοινωνία στο τρίτο ποιοτικό άλμα

Η ίδια η εξέλιξη των γεγονότων οδηγεί αβίαστα στο συμπέρασμα πως ειδικά από τον Φλεβάρη ως τον Οκτώβρη του 1917 οι μπολσεβίκοι δίνουν «ρεσιτάλ» τακτικής. Αλλάζουν την πολιτική γραμμή σαν «πουκάμισο», αλλά με σταθερό προσανατολισμό και στόχο την επαναστατική κατάκτηση της πολιτικής εξουσίας στη βάση της ακριβούς εκτίμησης του συσχετισμού δύναμης, της συγκεκριμένης ανάλυσης της συγκεκριμένης κατάστασης, των εναλλαγών στην πολιτική γραμμή, στα συνθήματα και τις μορφές πάλης. Το κόμμα των μπολσεβίκων επεδίωξε και επεχείρησε διά της μαζικής δράσης της εργατικής τάξης και των συμμάχων της όχι μόνο να τσακίσει την αστική κρατική μηχανή, να αντικαταστήσει την παλιά κυβέρνηση, αλλά και να δημιουργήσει το επαναστατικό κράτος εργατικής ηγεμονίας και κυριαρχίας. Επεδίωξε επίσης, ως ένα σημείο διά των σοβιέτ, να δώσει τελικά και συ-

νολικά την εξουσία στην εργατική τάξη και στους συμμάχους της. Όπως η ίδια η πράξη και η ιστορία έδειξαν: επεδίωξε, αλλά δεν τα κατάφερε.

Ορισμένα συμπεράσματα για την εποχή μας

Από το 1917 έχουν περάσει εκατό χρόνια. Με την κατάρρευση των χωρών του λεγόμενου υπαρκτού σοσιαλισμού ένας κύκλος στην ιστορία του εργατικού κινήματος έκλεισε οριστικά. Η ουσιαστική κατανόηση της νίκης, της αντιφατικής πορείας και της ήττας της Οκτωβριανής Επανάστασης αποτελεί προϋπόθεση για την καινούργια προσπάθεια επανεκκίνησης του κομμουνιστικού κινήματος στον 21ο αιώνα. Σε αυτή τη διαδρομή τα ερωτήματα «τι θα 'πρεπε να γίνει ώστε να μη φτάσουμε εκεί που φτάσαμε τελικά», «πώς τα πράγματα μπορούν να πάνε αλλιώς» θα συνεχίζονται σε βάθος να επανεξετάζονται. Οι απαντήσεις θα μορφοποιούνται όσο θα γίνονται ουσιαστικά βήματα για το κόμμα, το μέτωπο και το εργατικό κίνημα του 21ου αιώνα.

Εν τω μεταξύ ο καπιταλισμός αλλάζει. Από τη δεκαετία του 1970, ο καπιταλισμός κάνει ένα νέο ιστορικό άλμα στο πλαίσιο της εκμεταλλευτικής του συνέχειας. Η συσσώρευση ποσοτικών μεταβολών οδηγούν στην είσοδο σε μια νέα ιστορική βαθμίδα, για την οποία διεξάγεται μια ενδιαφέρουσα συζήτηση (Αναγνωστάκης, 2016· Αντωνοπούλου, 2008· Λιοδάκης, 2000· Μαντέλ, 1975· Μαυρουδέας, 2005· NAP, 1997).

Τα κύρια χαρακτηριστικά αυτής της βαθμίδας είναι: ποιοτική ανάπτυξη και κυριαρχία των πολυεθνικών πολυκλαδικών μονοπωλίων, νέοι συνδυασμοί σύγχρονων και παλαιών μορφών εκμετάλλευσης της εργατικής τάξης και της και τάση κατάργησης του έμμεσου μισθού), ποιοτικά μετεξελισσόμενες καπιταλιστικές ολοκληρώσεις (ΕΕ, NAFTA κ.ά.), μονοπωλιακή συγκέντρωση της γης και συρρίκνωση του αγροτικού πληθυσμού, συρρίκνωση των παραδοσιακά ενδιάμεσων στρωμάτων, υπερδιόγκωση

του χρηματοπιστωτικού τομέα, βάθεμα της διαρθρωτικής ανισομετρίας στον διεθνή καπιταλιστικό καταμερισμό, τάση επαναχάραξης των συνόρων, των γεωστρατηγικών συμμαχιών, ξαναμοίρασμα των αγορών και των δρόμων του εμπορίου, δημιουργία νέων κρατών-προτεκτοράτων και ξέσπασμα υπερτοπικών πολέμων.

Η διεθνής καπιταλιστική κρίση που ξέσπασε το 2007 και η εξέλιξή της έως σήμερα αναδεικνύουν τη νέα ποιότητα των ιστορικών αδιεξόδων του καπιταλιστικού συστήματος και κυρίως την ανεπάρκειά του να δώσει ένα θετικό, ελκτικό, κοινωνικό όραμα. Αυτή η νέα εποχή στην ιστορία του καπιταλισμού δημιουργεί νέες απαιτήσεις και θέτει νέα καθήκοντα στις απόπειρες ανάπτυξης του μαρξισμού και στρατηγικής επαναθεμελίωσης του κομμουνιστικού προγράμματος. Από αυτή τη σκοπιά και με τη ματιά του επιδιωκόμενου μέλλοντος, υπογραμμίζονται ορισμένα θεμελιώδη κατά τη γνώμη μας συμπεράσματα από την ιστορική πορεία 1905-1917.

1. Η επαναστατική Αριστερά, καθώς η κοινωνική και πολιτική κατάσταση αλλάζει ποιοτικά, οφείλει να προχωρήσει τολμηρή αναπροσαρμογή τόσο στο περιεχόμενο όσο και στα μέσα (κόμμα, μέτωπο) άσκησης της εργατικής πολιτικής. Το συμπέρασμα αυτό ενισχύεται όχι μόνο από την ποιοτική ανάπτυξη της μπολσεβίκικης πολιτικής του διάστημα 1905-1917, αλλά και με βάση παλιότερες εξελίξεις. Να θυμηθούμε πως η Α' Διεθνής διαλύεται το 1876 γιατί, κατά τον Ένγκελς (Engels), «με την παλιά της μορφή έχει πια ξεπεραστεί» και στη συνέχεια ιδρύεται η Β' Διεθνής. Παράλληλα, σημαντικές είναι οι εξελίξεις στον τομέα της θεωρίας και της πολιτικής. Από το 1877 έως το 1891, μεταξύ των άλλων, κυκλοφόρησαν οι Β' και Γ' τόμοι του *Κεφαλαίου* και η *Κριτική του προγράμματος της Γκότα*.

2. Ίσως ποτέ άλλοτε όσο σήμερα, δεν πρόβαλε τόσο επιτακτικά μέσα από τις ίδιες τις σχέσεις παραγωγής η αναγκαιότητα της συγκρότησης και αναγέννησης του εργατικού κινήματος,

του πολιτικού μετώπου και του επαναστατικού εργατικού κόμματος, δηλαδή της ευρύτερης συνειδητής δράσης της εργατικής τάξης. Ωστόσο, *η παλιά δεσπόζουσα μετωπική πολιτική στη βάση της εργατοαγροτικής συμμαχίας οφείλει να αναπροσαρμοστεί πλέον, καθώς η αγροτιά έχει συρρικνωθεί καθοριστικά και η εργατική τάξη αναπτύσσεται ποσοτικά και ποιοτικά και παρουσιάζει μια δυναμική στο εσωτερικό της εξαιτίας της κινητικότητας των προλεταριοποιούμενων μεσαίων στρωμάτων που πλήττονται από την κρίση, αλλά και τα κύματα μεταναστών. Η δυναμική αυτή ενισχύει, αλλά και διαιρεί εσωτερικά την εργατική τάξη. Οι εξελίξεις αυτές στην εργατική τάξη δημιουργούν αντικειμενικά τους όρους σχηματισμού διαφορετικών κομμάτων εργατικής πολιτικής, ακόμα και κομμουνιστικής αναφοράς.*

Τα παραπάνω, σε συνδυασμό με την αστική πολιτική, επαναποθετούν με σύγχρονους όρους την αναγκαιότητα της εργατικής μετωπικής πολιτικής. Η μετωπική πολιτική οφείλει πρωτίστως να στραφεί στο ίδιο το εσωτερικό της εργατικής τάξης. Και μέσω αυτής να αποταθεί και στα αυτοαπασχολούμενα κυρίως μεσαία στρώματα της πόλης και του χωριού.

Η συμμαχία-μέτωπο στρατηγικού χαρακτήρα αποτελεί, κατά το γράφοντα, το πεδίο πολιτικής παρέμβασης, προγραμματικής ενοποίησης και ανάπτυξης των διαφορετικών υπαρκτών τάσεων και ρευμάτων της αντικαπιταλιστικής πάλης, καθώς και των ανεξάρτητων αγωνιστών, με στόχο μια ανώτερη στρατηγική συμφωνία και συγκρότησή τους. Σε αυτή τη διαδικασία απαραίτητη προϋπόθεση είναι η πολιτική και οργανωτική αυτοτέλεια, η ηγεμονική παρέμβαση των δυνάμεων κομμουνιστικής αναφοράς. Παράλληλα με τη μετωπική πολιτική στρατηγικού χαρακτήρα, υπάρχουν και οι πολιτικές συμφωνίες τακτικού χαρακτήρα. Στις πολιτικές συμφωνίες τακτικού χαρακτήρα (ή επιμέρους συμφωνίες) η επιδίωξη είναι η επίτευξη άμεσου, κοινού σκοπού με άλλες δυνάμεις. Σ' αυτές τις συμφωνίες το

δεσπόζον είναι οι αρχές και τα κριτήρια συγκρότησής τους. Οι όροι και τα πολιτικά αιτήματα υποτάσσονται στις αρχές και τα κριτήρια.

Οι συμφωνίες γίνονται ανοιχτά και δημόσια στη βάση της ισοτιμίας. Η σαφήνεια, όσον αφορά την κατεύθυνση και τα μέσα δράσης, αποτελεί τον όρο που μπορεί να εξασφαλίσει την επιτυχία μιας πολιτικής συμφωνίας για την επίτευξη του κοινού άμεσου σκοπού. Οι επαναστατικές δυνάμεις κρίνουν, πράττουν και εξηγούν ανοιχτά και δημόσια τους λόγους της εκάστοτε επιλογής τους. Με γνώση, εκφρασμένη δημόσια, για τον ταξικό χαρακτήρα των συνεργαζόμενων πολιτικών ρευμάτων και των ορίων που δημιουργούν τα προγράμματά τους. Η παραπάνω λογική μπορεί να αποτελέσει τη βάση και το κριτήριο για να συγκροτηθεί το επιδιωκόμενο κοινωνικό και πολιτικό μέτωπο στις σημερινές δύσκολες συνθήκες.

3. Το πολιτικό μέτωπο εξελίσσεται και μετασχηματίζεται ιστορικά. Σ' αυτό το συμπέρασμα οδηγούν οι εξελίξεις την περίοδο 1905-1917. Δεν είναι δηλαδή κάτι σαν λάστιχο που το τεντώνουμε από το σκληρό σήμερα ως το απέραντο μέλλον. Το πολιτικό μέτωπο είναι ο καθοριστικός παράγοντας που ωθεί την ταξική πάλη, διά του κοινωνικού μετώπου και τελικά διά των συγκροτούμενων εργατολαϊκών οργάνων που θα αναδείξει η ταξική πάλη σε ανώτερα επίπεδα πολιτικής.

Το κοινωνικό και πολιτικό μέτωπο στο σύνολό του –όχι μόνο το πολιτικό και όχι μόνο το κοινωνικό– είναι που «αποφασίζει και επιβάλλει» κατά την εξέλιξη της ταξικής πάλης. Το μέτωπο αυτό οφείλει να εμπεριέχει μετασχηματισμένα και το κίνημα και τα κόμματα εργατικής αναφοράς.

Η συγκρότησή του ξεκινά από σήμερα. Άμεση και βασική επιδίωξή του έχει τις ουσιαστικές νίκες που βελτιώνουν τη θέση της εργατικής τάξης και του λαού και οδηγούν στον κλονισμό της κυριαρχίας των αντιδραστικών και παρηκμασμένων αστικών πολιτικών δυνάμεων. Γι' αυτό η καρδιά της πολιτικής του είναι

η συγκέντρωση ανάλογων –εξαιρετικά ισχυρών– δυνάμεων και στο εργατικό κίνημα και στο γενικότερο πολιτικό κίνημα των μετώπων και των κομμάτων εργατικής αναφοράς και κομμουνιστικής στόχευσης.

Οφείλει να εμπεριέχει τα σημερινά φύτρα, τις πρώτες απόπειρες δημιουργίας του επαναστατικού κομμουνιστικού κόμματος του 21ου αιώνα. Με επίγνωση πως ο αγώνας για τη δημιουργία του κομμουνιστικού κόμματος δεν συμβάλλει λιγότερο στη δημιουργία του πολιτικού μετώπου απ' ότι συμβάλλει στη συγκρότηση του κόμματος ο αγώνας για τη δημιουργία του μετώπου. *Το μέτωπο κινείται και αναπτύσσεται ποσοτικά και ποιοτικά μέσα από τη βασική του αντίφαση:* Από τη μια πλευρά αποτελεί πεδίο αγωνιστικής κοινής δράσης των αντικαπιταλιστικών, επαναστατικών, κομμουνιστικών δυνάμεων τόσο στο κίνημα –όσο και με άλλο τρόπο– στην πολιτική, κυρίως με μαχητικές ρεφορμιστικές και ταλαντευόμενες δυνάμεις που παλεύουν για ουσιαστικές βελτιώσεις στη ζωή των εργαζομένων, χωρίς να υπερβαίνουν τα όρια του καπιταλισμού. Από την άλλη, αποτελεί ταυτόχρονα πεδίο αντιπαράθεσης των αντικαπιταλιστικών επαναστατικών κομμουνιστικών δυνάμεων απέναντι στις παραπάνω δυνάμεις.

Στην ιστορική περίοδο της ταξικής πάλης που διανύουμε, το κοινωνικοπολιτικό μέτωπο εργατικής πολιτικής ξεκινά ως αντικαπιταλιστικό στη μάχη εντός του καπιταλισμού και εναντίον του για ουσιαστικές κατακτήσεις. Ο χαρακτήρας του αυτός και οι δυνάμεις που το συγκροτούν προκύπτουν από τις σημερινές αντικειμενικές συνθήκες όπως αυτές διαμορφώνονται από την καπιταλιστική κρίση και από την πολιτική των υπεραντιδραστικών αντιμεταρρυθμίσεων του καπιταλισμού. Καθώς όμως είναι εξελισσόμενο, μετασχηματίζεται σε επαναστατικό μέτωπο με την έκρηξη της επανάστασης και μετεξελίσσεται σε σοσιαλιστικό-κομμουνιστικό μέτωπο καθώς η κοινωνία θα απελευθερώνει όλες τις δημιουργικές ικανότητες του ανθρώπου και θα ακολουθεί μέσα από τα

επαναστατικά άλματα τη συνταρακτική πορεία προς τον κομμουνισμό.

Άρα οι μετασχηματισμοί και οι μετεξελιξίξεις του μέτωπου συνεπάγονται αντίστοιχα διαφορετικές κοινωνικές και πολιτικές δυνάμεις που το απαρτίζουν. Στη φάση της επανάστασης το μέτωπο στην πολιτική του έκφραση θα αποτελείται από τα πολιτικά κόμματα που είναι με την επανάσταση, ενώ πριν, στον αντικαπιταλιστικό αγώνα, το μέτωπο θα περιλαμβάνει και μαχητικές ρεφορμιστικές, μισοεπαναστατικές ταλαντευόμενες δυνάμεις ως πεδίο συνάντησης και μετασχηματισμού τους.

Αν αυτό είχε γίνει κτήμα και πεποίθηση στους τότε επιφανείς επαναστάτες, τότε το αναγκαίο (διαφορετικά θα έκαιγαν ακόμη τα ναζιστικά κρεματόρια) αντιφασιστικό μέτωπο έπρεπε να μετεξελιχθεί έγκαιρα σε επαναστατικό μέτωπο εργατικής εξουσίας με την ήττα του φασισμού, ώστε οι δυνάμεις του αγώνα να συνεχίσουν νικηφόρα. Η παραπάνω συνολική λογική και επίγνωση έλειπε από την τότε πολιτική του ΚΚΕ και των κομμάτων της Γ' Διεθνούς με αποτέλεσμα να ταλαντώνονται ανάμεσα στο σεχταρισμό και τον ομορτουνισμό με τα γνωστά αποτελέσματα. Η έλλειψη αυτή εμφανίζεται και σήμερα.

4. Ειδικά για το κυβερνητικό ζήτημα: Το ζήτημα αυτό συμπυκνώνεται στο σύνθημα-στόχο «να πέσει η κυβέρνηση». Ως αίτημα συνδέεται άμεσα με το στόχο της εξουσίας από τα συλλογικά όργανα της εξεγερμένης εργατικής τάξης και των σύμμαχων κοινωνικών στρωμάτων. Από την πορεία της Οκτωβριανής Επανάστασης, ιδίως από τον τρόπο προβολής του συνθήματος «όλη η εξουσία στα σοβιέτ», προκύπτει ότι: *Ο στόχος αυτός δεν είναι παντός καιρού. Τίθεται ως σύνθημα ζύμωσης όταν διευκολύνει την ανάπτυξη του εργατικού κινήματος και εντέλει την επιβολή του, αποσύρεται όταν το κίνημα είναι σε υποχώρηση ή απροετοίμαστο να το δεχτεί και επαναφέρεται αποφασιστικά όταν είναι να γίνει πράξη. Η εργατική κυβέρνηση προκύπτει σαν επιστέγασμα της νίκης και της κατάληψης της εξουσίας από την επανάσταση.*

Η κυβέρνηση αποτελεί δομικό στοιχείο της εξουσίας και του κράτους. Αλλά το ζήτημα της εξουσίας για την εργατική πολιτική είναι βαθύτερο, γενικότερο και ποιοτικά διαφορετικό από το επίσημο σοβαρό και αναγκαίο κυβερνητικό ζήτημα. Επομένως, δεν έχει σχέση με τα ονειροπολήματα που αποφεύγουν, εξομαλύνουν ή μετριάζουν την οξύτητα της ταξικής πάλης και των συσχετισμών. Αυτό διδάσκει η ιστορία της Χιλή και με διαφορετικό τρόπο η πρόσφατη ιστορία στην Ελλάδα και την Κύπρο. Η ιστορία βέβαια δεν αντιγράφεται, αλλά και δεν προσπερνιέται χωρίς κόστος.

5. Η πορεία προς την επανάσταση διαπερνάται από τα προαναφερθέντα διαλεκτικά ιστορικά άλματα: το πέρασμα από τη σημερινή περίοδο της καταθλιπτικής ηγεμονίας της αστικής πολιτικής στην επαναστατική κατάσταση, το πέρασμα από την επαναστατική κατάσταση στην επαναστατική κρίση και, τέλος, στην εκδήλωση και επιβολή της επανάστασης.

Εντός αυτής της δυναμικής πορείας κρίνεται σε διαλεκτική, ιστορική βάση η σχέση μετώπου-εξουσίας-κυβέρνησης. Εκεί, όπως έμπρακτα αποκαλύπτει η Οκτωβριανή Επανάσταση στις κρισιμότερες στιγμές της, επιδιώκεται η έμπρακτη απόκρουση των χρεοκοπημένων και επικίνδυνων, όσον αφορά την έκβαση της επανάστασης, αντιλήψεων των «σταδίων της επανάστασης» οι οποίες συναρτούν την πορεία προς την κατάκτηση της εξουσίας από τις συμμαχίες με τμήματα της αστικής τάξης, δηλαδή από τους αντιπάλους της επανάστασης. Εντός αυτών των αλμάτων επιδιώκεται επίσης η αντιμετώπιση των θέσεων για μια «επανάσταση-μονόπρακτο» δίχως ελιγμούς και αντεπιθέσεις, που εξαρτάται μόνο από την κομματική πρωτοπορία, καθώς επίσης και των απόψεων που ερμηνεύουν γραμμικά και σχεδόν απνευστί την εξέλιξη κάθε αυθόρμητου ξεσκωμού σε επαναστατική ανατροπή.

6. Η επανάσταση στον 21ο αιώνα για να μπορεί να υπάρξει, να νικήσει και να ηγεμονεύσει θα είναι πλειοψηφική. Επομένως, από τη σκοπιά της «φύσης», των μέσων και των σκοπών της οφείλει να εί-

να βαθιά δημοκρατική. Από την άποψη των ηγεμονικών κοινωνικών δυνάμεων που την υλοποιούν θα είναι έργο της εργατικής τάξης, γιατί αυτή είναι η τάξη που φέρει εντός της την κοινωνική δυνατότητα της απελευθέρωσης για λογαριασμό ολόκληρης της ανθρωπότητας. Από την άποψη των συμμαχιών της θα είναι λαϊκή, γιατί μπορεί να εκπληρώσει τις ανάγκες της προλεταριακής τάξης των μικρομεσαίων λαϊκών στρωμάτων. Από την άποψη του σκοπού θα είναι σοσιαλιστική-κομμουνιστική. Από την άποψη των άμεσων στόχων θα είναι αντικαπιταλιστική.

Στο πλαίσιο της ο οργανωμένος λαός επιβάλλει άμεσα τη συνολική βελτίωση της κοινωνικής του θέσης σε βάρος της θέσης του κεφαλαίου. Αυτά αποκαλύ-

πτονται και από την πορεία της επανάστασης του Οκτώβρη.

Η ίδια η ιστορία της Οκτωβριανής Επανάστασης είναι ένα συνταρακτικό γεγονός και όπως σημειώνει στη Γενική βούληση ο Άντριου Λεβίν (Andrew Levin):

«Καθώς ο κομμουνισμός [σ.σ. των ανατολικών χωρών] δυσφημούσε καθημερινά τον κομμουνισμό, θα ήταν δύσκολο να περιμένουμε ότι ο γνήσιος κομμουνισμός θα μπορούσε να αναδυθεί χωρίς αυτό το θάνατο [σ.σ. την κατάρρευση]. [...] Οι κομμουνιστές οφείλουν τώρα να αντιμετωπίσουν το μέλλον με λιγότερες απαιτήσεις και να επανεξετάσουν με μια οξύτερη αποφασιστικότητα τις πεποιθήσεις τους που το στηρίζουν».

(Λεβίν, 2000: 271)

b

Αναγνωστάκης, Α. (2016), «Η σύγχρονη δυναμική των καπιταλιστικών αντιθέσεων», *Τετράδια Μαρξισμού*, τεύχ. 1, σ. 207-218.

Αντωνοπούλου, Σ. (2008), *Σύγχρονος καπιταλισμός και παγκοσμιοποίηση*, Αθήνα, Εξάντας,

Karr, E. X. (1978), *Ιστορία της Σοβιετικής Ένωσης*, τόμ. 2, Αθήνα, Υποδομή.

Λεβίν, Α. (2000), *Η γενική βούληση*, Αθήνα, Στάχυ.

Λένιν, Β. Ι. (1986α), «Τρία συντάγματα ή τρεις τρόποι παραγωγής», στο Β. Ι. Λένιν, *Άπαντα*, τόμ. 10, Αθήνα, Σύγχρονη Εποχή.

Λένιν, Β. Ι. (1986β), «Η επαναστατική δημοκρατική δικτατορία του προλεταριátu και της αγροτιάς», στο Β. Ι. Λένιν, *Άπαντα*, τόμ. 10, Αθήνα, Σύγχρονη Εποχή.

Λένιν, Β. Ι. (1986γ), *Η σοσιαλδημοκρατία και η προσωρινή επαναστατική κυβέρνηση*, στο Β. Ι. Λένιν, *Άπαντα*, τόμ. 10, Αθήνα, Σύγχρονη Εποχή.

Λένιν, Β. Ι. (1986δ), «Τηλεγράφημα προς τους μπολσεβίκους που φεύγουν για τη Ρωσία» στο Β. Ι. Λένιν, *Άπαντα*, τόμ. 31, Αθήνα, Σύγχρονη Εποχή.

Λένιν, Β. Ι. (1986ε), «Για τη δυαδική εξουσία», στο Β. Ι.

Λένιν, *Άπαντα*, τόμ. 31, Αθήνα, Σύγχρονη Εποχή.

Λένιν, Β. Ι. (1986στ), «Γράμματα για την τακτική», στο Β. Ι. Λένιν, *Άπαντα*, τόμ. 31, Αθήνα, Σύγχρονη Εποχή.

Λένιν, Β. Ι. (1986ζ), «Τα καθήκοντα του προλεταριátu στην τωρινή επανάσταση», στο Β. Ι. Λένιν, *Άπαντα*, τόμ. 31, Αθήνα, Σύγχρονη Εποχή.

Λένιν, Β. Ι. (1986η), «Η πολιτική κατάσταση», στο Β. Ι. Λένιν, *Άπαντα*, τόμ. 34, Αθήνα, Σύγχρονη Εποχή.

Λένιν, Β. Ι. (1986θ), «Γράμμα στους συντρόφους μπολσεβίκους που παίρνουν μέρος στο συνέδριο των Σοβιέτ της περιοχής του Βορρά», στο Β. Ι. Λένιν, *Άπαντα*, τόμ. 34, Αθήνα, Σύγχρονη Εποχή.

Λένιν, Β. Ι. (1986ι), «Γράμμα προς τα μέλη της ΚΕ», στο Β. Ι. Λένιν, *Άπαντα*, τόμ. 34, Αθήνα, Σύγχρονη Εποχή.

Λένιν, Β. Ι. (1987α), *Δύο τακτικές της σοσιαλδημοκρατίας στη δημοκρατική επανάσταση*, στο Β. Ι. Λένιν, *Άπαντα*, τόμ. 11, Αθήνα, Σύγχρονη Εποχή.

Λένιν, Β. Ι. (1987β), «Τα στάδια, η κατεύθυνση και οι προοπτικές της επανάστασης», στο Β. Ι. Λένιν, *Άπαντα*, τόμ. 12, Αθήνα, Σύγχρονη Εποχή.

Λένιν, Β. Ι. (1988), «Η χρεοκοπία της Β' Διεθνούς»,

στο Β. Ι. Λένιν, *Άπαντα*, τόμ. 26, Αθήνα, Σύγχρονη Εποχή.

Λιοδάκης, Γ. (2000), «Το νέο στάδιο του ολοκληρωτικού καπιταλισμού και η ευρωπαϊκή οικονομική ενοποίηση», *Ουτοπία*, τεύχ. 39.

Μαντέλ, Ε. (1975), *Ο ύστερος καπιταλισμός*, Αθήνα, Gutenberg.

Μαυροδέας, Στ. (2005), *Οι τρεις εποχές του πανεπιστημίου*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.

NAP (1997), *Θέσεις της Συντονιστικής Επιτροπής του NAP για το Πανελλαδικό Σώμα «για την σύγχρονη καπιταλιστική κοινωνία»*, Αθήνα.

«Η Ρωσική επανάσταση του 1905» (x.x.) άρθρο στο Wikipedia, https://el.wikipedia.org/wiki/Ρωσική_επανάσταση_του_1905.

Τζιαντζής, Κ. (2014), *Για το επαναστατικό υποκείμενο στην εποχή μας*, Αθήνα, Τόπος.

Τζιαντζής, Κ. (2006), «Η τακτική να δικαιώνει την κομμουνιστική στρατηγική», εφημ. *ΠΡΙΝ*, 2 Ιουλίου.

Ψυρούκης, Ν. (1989), *Οι ταξικοί αγώνες στην εποχή του καπιταλισμού*, τόμ. 2, Αθήνα, Επικαιρότητα.

Beaud, M. (2008), *Ιστορία του καπιταλισμού*, Αθήνα, Ηλέκτρα.